

Wyrok z dnia 18 stycznia 2012 r.

II PK 149/11

Ochrona przed wypowiedzeniem umowy o pracę wynikająca z art. 39 k.p. jest wyłączona w stosunku do osoby całkowicie niezdolnej do pracy, której prawo do renty z tego tytułu zostało ustalone decyzją organu rentowego (art. 40 k.p.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn, Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 18 stycznia 2012 r. sprawy z powództwa Marii S. przeciwko Wielospecjalistycznemu Szpitalowi Miejskiemu [...] z Zakładem Opiekuńczo-Lecznicznym Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w P. o przywrócenie do pracy, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 4 lutego 2011 r. [...]

- 1) o d d a l i ł skargę kasacyjną;
- 2) zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy w Poznaniu wyrokiem z dnia 4 lutego 2011 r. zmienił zaskarżony przez powódkę wyrok Sądu Rejonowego Poznań - Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z dnia 1 października 2010 r. w ten sposób, że przywrócił powódkę Marię S. do pracy w pozwanym Wielospecjalistycznym Szpitalu Miejskim [...] z Zakładem Opiekuńczo - Lecznicznym Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w P. na dotychczasowych warunkach, odrzucając apelację w części dotyczącej roszczenia o wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy.

W podstawie faktycznej orzeczenia przyjęto, że powódka była zatrudniona u pozwanego od 15 lutego 1982 r. na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nie-

określony, najpierw na stanowisku referenta Działu Służb Pomocniczych, potem jako kierownik Sekcji do spraw Osobowych i Zatrudnienia, a od 1 marca 2009 r. na stanowisku specjalisty w sekretariacie Sekcji i Kancelarii Zakładu. W okresie od 19 sierpnia 2009 r. do 29 stycznia 2010 r. powódka przebywała na zwolnieniu lekarskim. W dniu 18 stycznia 2010 r. wystawiono zaświadczenie lekarskie stwierdzające jej zdolność do pracy, o czym powódka poinformowała Katarzynę N. z Działu Rachuby, stwierdzając że z dniem 1 lutego 2010 r. podejmie pracę. W dniu 1 lutego 2010 r. powódka stawiała się w miejscu pracy o godzinie 7⁰⁰, usiadła przy biurku, otworzyła je, zapoznała się z nowymi regulaminami pracy, funduszu socjalnego i wynagrodzeń, odmówiła podpisania listy obecności. Około godz. 9⁰⁰ do kancelarii przyszła kierownik Sekcji Spraw Osobowych Magdalena W. W tym czasie w drzwiach sekretariatu stanęła powódka i do Dominiki K. powiedziała, że rozłożyła wszystko (korespondencję) na półki. Magdalena W. wręczyła powódce zaświadczenie o zatrudnieniu, o które ta wcześniej prosiła, a następnie wypowiedzenie umowy o pracę z zastosowaniem skróconego okresu wypowiedzenia, gdzie jako przyczynę wskazano likwidację zajmowanego stanowiska. Maria S. przeczytała oświadczenie pracodawcy i stwierdziła, że nie odbierze go, gdyż nie świadczy pracy, a jedynie czeka na wizytę lekarską. Około godz. 11⁰⁰ powódka opuściła miejsce pracy i udała się do lekarza. W dniu 1 lutego 2010 r. powódka miała ukończone 56 lat, a jej staż pracy wynosił ponad 34 lata, wobec czego z osiągnięciem wieku emerytalnego (60 lat) spełni warunki uprawniające do emerytury.

Sąd odwoławczy wskazał, że w takiej sytuacji powódka podlegała ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę na podstawie art. 39 k.p., który stanowi, iż pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Okoliczność, że orzeczeniem Komisji Lekarskiej do spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z dnia 7 czerwca 1995 r. powódka została zaliczona do II grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia, wbrew stanowisku strony pozwanej, nie wyłącza tej ochrony, bo przepisu art. 39 k.p. nie stosuje się tylko w razie uzyskania przez pracownika prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (art. 40 k.p.). Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektórych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) pojęcie inwalidztwa zostało zastąpione kategorią niezdolności do pracy, zaś w myśl art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Tymczasem powódka w okresie zatrudnienia u strony pozwanej poddawana była okresowym badaniom lekarskim i każdorazowo uzyskiwała orzeczenie o zdolności do pracy na zajmowanym stanowisku. Nie może być zatem uważana za osobę całkowicie niezdolną do pracy, a tylko do takich osób odnosi się art. 40 k.p. Strona pozwana, wypowiadając powódce umowę o pracę, naruszyła zatem art. 39 k.p., co jest wystarczające do uwzględnienia powództwa.

Według Sądu odwoławczego, wypowiedzenia nie można było uznać również za uzasadnione, bowiem pozwana nie udowodniła tego, że nastąpiła likwidacja stanowiska powódki, co wyłączało potrzebę określania kryteriów doboru pracowników do zwolnienia. Powódka twierdziła, że takie same obowiązki jak ona wykonywały jeszcze dwie osoby. Jeżeli zatem zaistniała potrzeba zlikwidowania jednego z tych stanowisk, to obowiązkiem pracodawcy było udowodnić, iż w wyniku oceny i porównania z innymi pracownikami, wytypowano do zwolnienia właściwą osobę. Strona pozwana nie przedstawiła żadnych kryteriów, które doprowadziły do wytypowania do zwolnienia właśnie powódki, a że nie istnieje domniemanie prawidłowości takich kryteriów, nie można uznać, że przyczyna wypowiedzenia była rzeczywista.

Sąd Okręgowy wskazał, że w tym kontekście okoliczność, czy powódka podlegała ochronie również na podstawie art. 41 k.p., ma drugorzędne znaczenie, ale rozumowanie Sądu Rejonowego w tym zakresie nie jest przekonujące. Za twierdzeniem powódki, że nie stawiała się w dniu 1 lutego 2010 r. do pracy z zamiarem jej świadczenia przemawia bowiem to, że już kilka dni wcześniej umówiła się na wizytę u lekarza rodzinnego, a wyznaczono ją na godz. 12⁵⁰ w dniu 1 lutego 2010 r. Uprzedziła też „kadry”, że źle się czuje i zamierza udać się do lekarza. Z tego powodu nie podpisała także listy obecności, a czekając na czas wizyty, załatwiła prywatne sprawy poza miejscem pracy. Ostatecznie zaś uzyskała zwolnienie lekarskie z powodu choroby obejmujące również dzień 1 lutego 2010 r. Z tych przyczyn Sąd drugiej instancji uznał, że wypowiedzenie powódce umowy o pracę było niezgodne z prawem i nieuzasadnione w rozumieniu art. 45 k.p.

Strona pozwana wywiodła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, zarzucając: 1) błędną wykładnię art. 39 k.p., polegającą na uznaniu, że przewidziana w tym przepisie szczególna ochrona stosunku pracy pracownika, któremu do osiągnięcia wieku emerytalnego brakuje mniej niż cztery lata, znajduje zastosowanie w

sytuacji, w której pracownik ten nabył prawo do renty z tytułu zaliczenia do II grupy inwalidzkiej na podstawie przepisów obowiązujących w dniu 7 czerwca 1995 r., a w konsekwencji nietrafne przyjęcie, że powódka podlega ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę na podstawie art. 39 k.p.; 2) błędną wykładnię art. 40 k.p. i art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, polegającą na przyjęciu, że wyłączenie zastosowania art. 39 k.p. przewidziane w tym przepisie znajduje zastosowanie tylko wobec pracowników, którzy są całkowicie niezdolni do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz tylko w wypadku, w którym prawo do renty przysługującej pracownikowi zostało ustalone na mocy decyzji organu rentowego lub orzeczenia sądu, podczas gdy prawidłowa wykładnia tego przepisu powinna prowadzić do konkluzji, iż ochrona stosunku pracy powódki uległa na mocy przepisu art. 40 k.p. wyłączeniu z uwagi na fakt, że powódka nabyła prawo do renty z tytułu zaliczenia do II grupy inwalidzkiej na podstawie przepisów obowiązujących w dniu 7 czerwca 1995 r., z uwagi na fakt, iż w dniu uzyskania orzeczenia o zaliczeniu do II grupy inwalidzkiej spełniła wszystkie przesłanki wymagane do nabycia renty na podstawie obowiązujących wówczas przepisów, a skutkiem tego nietrafne uznanie, że szczególna ochrona stosunku pracy powódki nie uległa wyłączeniu na mocy art. 40 k.p.; 3) niezastosowanie art. 180 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, prowadzące do nietrafnego uznania, że prawo do renty z tytułu zaliczenia do II grupy inwalidzkiej, nabyte przez powódkę na podstawie przepisów obowiązujących w dniu 7 czerwca 1995 r., nie jest równoznaczne z uzyskaniem prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy; 4) błędną wykładnię art. 41 k.p., polegającą na przyjęciu, że wyrażona w tym przepisie norma wyłączająca dopuszczalność dokonania wypowiedzenia stosunku pracy wobec pracownika, który w dniu wypowiedzenia przebywał na urlopie lub był nieobecny w pracy z uwagi na zaistnienie innej przyczyny nieobecności, znajduje zastosowanie w niniejszej sprawie w sytuacji, w której pracownik ten w dniu wypowiedzenia był obecny w pracy i świadczył pracę, a dopiero po otrzymaniu wypowiedzenia uzyskał zwolnienie lekarskie z powodu choroby; 5) błędną wykładnię art. 30 § 1 pkt 2 k.p. oraz art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 23 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników, polegającą na przyjęciu, że przepisy te nie znajdują zastosowania w przypadku, w którym zaistniały przesłanki do dokonania rozwiązania

stosunku pracy z przyczyn niedotyczących pracownika, związanych ze zmniejszeniem zatrudnienia w dziale, w którym pracowała powódka; 6) zastosowanie art. 45 § 1 k.p. i przywrócenie powódki do pracy w sytuacji, w której nie zostały spełnione przesłanki przywrócenia do pracy z uwagi na fakt, że wypowiedzenie stosunku pracy nie było nieuzasadnione i nie naruszało przepisów o wypowiedaniu umów o pracę; 7) błędną wykładnię art. 232 k.p.c., polegającą na przyjęciu, że w sytuacji, w której pozwany wykazał uzyskanie przez powódkę prawa do renty z tytułu zaliczenia do II grupy inwalidzkiej, obowiązany był przedstawić dalsze dowody celem wykazywania, że powódka utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy - kiedykolwiek - i że z tej przyczyny uzyskała prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy; 8) naruszenie art. 328 § 2 w związku z art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez sporządzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku obarczonego wadą niekompletności, co powoduje, że z treści tego uzasadnienia nie można w sposób jednoznaczny wnioskować, jakie przesłanki leżały u podstaw rozstrzygnięcia.

Opierając skargę na takich podstawach, strona pozwana wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji powódki od wyroku Sądu Rejonowego oraz rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powódka wniosła o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania, bądź jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 39 k.p. wynika, że pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż 4 lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Przepisu tego nie stosuje się jednak w razie uzyskania przez pracownika prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (art. 40 k.p.). Z ustaleń faktycznych poczynionych w niniejszej sprawie wynika, że orzeczeniem Komisji Lekarskiej do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia z roku 1995 powódka została zaliczona do II grupy inwalidów. Ustawą z dnia 28 czerwca 1996 r. o zmianie niektó-

rych ustaw o zaopatrzeniu emerytalnym i o ubezpieczeniu społecznym (Dz.U. Nr 100, poz. 461) przyjęto, że ilekroć przepisy regulujące sprawy zaopatrzenia emerytalnego pracowników, zaopatrzenia emerytalnego twórców, ubezpieczenia społecznego, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz zaopatrzenia inwalidów wojskowych objętych przepisami o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych uzależniają określone prawo od warunku inwalidztwa, należy przez to rozumieć całkowitą lub częściową niezdolność do pracy (art. 10 ust. 1) i że ilekroć w przepisach określonych w ust. 1 jest mowa o inwalidach II grupy - należy przez to rozumieć całkowitą niezdolność do pracy (art. 10 ust. 2 pkt 2). Na marginesie należy jednak odnotować, że roztrząsanie kwestii zaliczenia powódki do osób całkowicie niezdolnych do pracy w związku ze zmianą stanu prawnego było zupełnie zbędne, bowiem w aktach osobowych znajduje się orzeczenie z roku 1999 stwierdzające jej całkowitą trwałą niezdolność do pracy, czego nie odnotował ani Sąd Okręgowy, ani skarżący.

Okoliczność, że w roku 1995 powódkę uznano za inwalidkę II grupy, a w roku 1999 - za osobę całkowicie trwale niezdolną do pracy, nie oznacza jednak, że stan taki utrzymywał się w roku 2010, kiedy to dokonano jej wypowiedzenia umowy o pracę i że w związku z tym spełniała wówczas warunki uprawniające do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Stosownie do treści art. 107 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.; dalej jako: ustawa emerytalna), prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie, a zgodnie z art. 126 tej ustawy, osoba, która złożyła wniosek o przyznanie świadczenia, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy, oraz osoba mająca ustalone prawo do takiego świadczenia jest zobowiązana, na żądanie organu rentowego, poddać się badaniom lekarskim. Dotyczy to również osób, wobec których orzeczono trwałą całkowitą niezdolność do pracy, co uzasadniało przyznanie prawa do stałej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2011 r., I UZP 7/11, OSNP 2012 nr 9-10, poz. 123, zgodnie z którą rencista, którego prawo do świadczenia zostało ustalone „na stałe”, jest zobowiązany poddać się badaniom lekarskim, jeżeli są one niezbędne do ustalenia prawa do świadczeń określonych ustawą emerytalną). Z tego wynika, że stan i stopień niezdolności do pracy może

ulegać zmianie, co podlega kontroli Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ale tylko wówczas, gdy ubezpieczony ubiega się o prawo do świadczenia uzależnionego od tej niezdolności, albo ma to prawo już ustalone. Jeżeli dodać do tego, że art. 40 k.p. posługuje się pojęciem „uzyskania” prawa do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, które oznacza „dostanie”, „otrzymanie” tego świadczenia, a nie spełnienie warunków uprawniających do niego, stwierdzić należy, że choć zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy emerytalnej, prawo do świadczeń z ubezpieczenia społecznego powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, to uzyskanie prawa do świadczenia wymaga deklaratywnej decyzji organu rentowego indywidualizującej to prawo (art. 83 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.), wydawanej na wniosek osoby zainteresowanej (art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej odnośnie do renty z tytułu niezdolności do pracy). Zadaniem organu rentowego, na etapie nabycia *in concreto* prawa, jest ustalenie, że zostały spełnione warunki uzyskania uprawnienia emerytalno-rentowego oraz jego konkretyzacja w drodze decyzji rentowych. Wydanie przez organ rentowy decyzji potwierdzających powstałe *ex lege* uprawnienia emerytalno-rentowe jest konieczne i niezbędne z co najmniej dwóch powodów. Zapewnia ono weryfikację dokonanej przez zainteresowanych prawidłowości oceny spełnienia warunków wymaganych do nabycia uprawnień, w tym istnienia niezdolności do pracy i stopnia tej niezdolności. Ponadto, dopiero zadeklarowanie przez organ rentowy, że w danym przypadku spełniono warunki nabycia *ex lege* prawa, umożliwi zainteresowanym skorzystanie z nabytych uprawnień, tj. uzyskanie prawa do świadczenia. Przez uzyskanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów ubezpieczeniowych rozumieć należy zatem spełnienie wymaganych ustawą warunków, co zostało potwierdzone decyzją organu rentowego, wydaną na wniosek osoby zainteresowanej. Tym samym, ochrona przed wypowiedzeniem umowy o pracę wynikająca z art. 39 k.p. jest wyłączona tylko w stosunku do takiej osoby, której prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy zostało potwierdzone decyzją organu rentowego. Skoro zaś wobec powódki takiej decyzji nie wydano, to trafnie przyjął Sąd Okręgowy, że art. 40 k.p. nie miał w tym wypadku zastosowania, wobec czego strona pozwana, wypowiadając powódce umowę o pracę, naruszyła art. 39 k.p., co było wystarczające do uwzględnienia jej roszczenia o przywrócenie do pracy (art. 45 § 1 k.p.).

Już tylko z tej przyczyny skarga kasacyjna nie może być uwzględniona, w związku z czym rozstrzygnięcie zasadności pozostałych zarzutów skarżącego jest bezprzedmiotowe.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c. i art. 398²¹ w związku z art. 108 § 1 k.p.c.).

=====